
Üdvözet az Olvasónak!

Ha végignézzük lapunk 17. évfolyama utolsó számának tartalomjegyzékén, csupa jól ismert, és nagy érdeklődésre számot tartó témára bukkanhatunk, melyekkel rendszeresen foglalkozunk az Információs Társadalom lapjain: oktatás, mesterséges intelligencia, okos városok, adattudatosság. Nem véletlen, hogy szerzőink tematikus kiadásainkon túl is gyakran foglalkoznak ezekkel a kérdésekkel, hiszen amellett, hogy komoly hatással vannak a mindennapjainkra, a tudományos körökben és a közbeszédben is komoly érdeklődést és vitákat váltanak ki.

Az oktatás (mint talán a legfontosabb társadalmi alrendszer) és a technológia kapcsolatával nem foglalkozhatunk eleget, különösen annak fényében, hogy mindig újabb és újabb technológiai megoldások (és gyártóik) ígérik az oktatás megújítását, újabb szintre emelését. *Aczél Petra* tanulmányában a virtuális valóság (virtual reality, VR) oktatási célú használatára összpontosít, bemutatja az ezzel kapcsolatos meghatározó elméleteket, kutatási témákat, miközben kitér a VR és a tanulás módszertani összefüggéseire, a technológia tervezésének szempontjaira és az oktatási VR időszerű kihívásaira is, valamint a témában az utóbbi években végzett felmérések eredményeire. Nagy biztonsággal elmondható, hogy nem csak a VR-ral kapcsolatban érvényes a tanulmány konklúziója, mely szerint az oktatási VR jövőjét feltehetően nagyban meghatározhatja az, hogy a pedagógia, pszichológia, az egyes diszciplínák milyen mértékben képesek átrendezni a fejlesztések (gazdasági) érdekeit és céljait, a területen dolgozók miképp képesek átvenni a saját logikájuk és igényeik illetve a maximális hasznosság mentén alakítani és használni a technológiát.

Az okos városokról nemrég terjedelmes és tartalmas tematikus lapszámot jelentetünk meg, *Fehér Katalin* tanulmánya azonban egy új aspektust mutat be, köszönhetően egyedi módszertánának: az elemzés egy publikusan elérhető, az okos városokkal foglalkozó dokumentumokból álló korpusz feldolgozásán, illetve kvantitatív szövegelemzésén és szöveg alapú kapcsolatháló-elemzésén alapul. A módszer amellett, hogy alkalmas a dokumentumokban legtöbbször hivatkozott koncepciók és trendek meghatározására, a kritikai alkalmazás, az érdemi tartalom nélkül, vagy túlhasznált kifejezések beazonosításával is kecsegtet. Nem állíthatjuk, hogy a 2015/4-es lapszámunkban a mesterséges intelligenciáról szóló vitaindító, és az azokra adott válaszok mindent elsöprő hullámokat vetettek a szakmai közéletben, ám ennek ellenére bizonyosan kijelenthető, a téma iránti érdeklődés az elmúlt időszakban csak tovább fokozódott. Az említett vitához érkezett hozzászólásként is tekinthetünk *Pokol Béla* írására, aki filozófiai megközelítést alkalmaz, elsősorban Nicolai Hartmann munkássága nyomán a mesterséges intelligencia fejlődésének elemzéséhez az eddigi evolúciós ugrások ontológiai leírását használja fel. A tanulmány abból a kisebbségi, elsősorban Ray Kurzweil és Nick Bostrom munkássága révén ismert kiindulópontból építkezik, mely szerint az önszerveződő mester intelligencia (és a szingularitás) hamarosan valósággá válhat. Az írás konklúziója az, hogy ha ez bekövetkezik, akkor egy új evolúciós ugrást tapasztalhatnánk, amely azonban nem lenne leírható az eddigiek után egy újabb létréteg többi fölé épüléseként.

Negyedik tanulmányunk az adattudatosság kérdését járja körül. *Benkő Livia* mutatja be az adattudatosság különböző kontextusait, a kérdéskörre vonatkozó kutatási eredményeket, valamint azokat a nemzetközi kezdeményezéseket, melyek arra irányulnak, hogy civilek járuljanak hozzá személyes adataikkal egy társadalmi ügy vagy probléma megoldásához. Az írás mindezekon kívül áttekintést ad arról, hogy Magyarországon a hatóságok, a civil szféra és a szakmai szervezetek milyen mértékben foglalkoznak az adattudatosság területével. Mostani lapszámunk egyben visszatérés folyóiratunk egyik, az alapításkor lefektetett céljához is, mely szerint rendszeresen közlünk az információs társadalom témakörének nemzetközi irodalmából a szerkesztőség által fontosnak és maradandónak ítélt szövegeket. Ennek szellemében (és a Szegedi Tudományegyetem informatikus-könyvtáros hallgatóinak fordításában) olvashatják *Ian Morris* 'The Measure of Civilization' című könyvének információs technológiákkal foglalkozó fejezetét, külön tanulmányként. Mint azt a tanulmányhoz fűzött bevezetőjében *Z. Karvalics László* kifejti, Morris munkája kiváló kiindulópontokat jelentenek az információtechnológia helyének újraértékeléséhez a beavatkozásképesség, a cselekvési hatékonyság szempontjából. Az ókortörténet és régész Morris értelmezésében a társadalmi fejlődés (social development) az emberi közösségek képességét fejezi ki „dolgok elintézésére” a világban, és az így értelmezett társadalmi fejlettség (négy tényező, az energiafelhasználás, a társadalmi szerveződés, az információtechnológia és a hadviselő kapacitás kvantifikálásával) mérhető és összehasonlítható állapotokat jelent, térben és időben.

Zárásként *Képes Gábor* tudósítását olvashatják a Neumann János Számítógép-tudományi Társaság 11. Digitális Esélyegyenlőség (DE!) konferenciájáról, mely 'MI mit tud?' címmel idén szintén a mesterséges intelligencia témakörével foglalkozott, amely idén – a főszervezőnek és a rendezvénysorozat kitalálójának, *Alföldi István*nak köszönhetően – az Információs Társadalom szakmai partnersége mellett zajlott. Mindezekhez jó olvasást kíván,

A szerkesztőség

